

Ion CAZABAN

S-a mai născut un festival

Desigur, ca să se nască, un festival, trebuie mai întâi conceput. Și încă bine conceput din artă și multă știință (managerială), la care se adaugă, în egală măsură, pasiune și luciditate, dorință și posibilitate, informație și intuiție... Că numai așa se poate ne-a arătat și noul Festival internațional de animație organizat în luna aprilie a.c. de Teatrul de păpuși „Puck” din Cluj-Napoca. Un festival născut „în ieslea cea săracă”, având totuși ursitoare de viață lungă câțiva sponsori și parteneri inimoși, iar ca nași, inevitabil, o mână de cronicari dramatici, sensibili la eveniment. Nu a fost ușor pentru organizatori să depășească dificultățile oricărui început,

dar totul e bine când se termină cu bine, programul celor trei zile dovedind calitatea deosebită a majorității spectacolelor, implicit seriozitatea și profesionalismul criteriilor de selecție. Repertoriul a fost predominant de poveștile dramatizate (*Păcală, Motanul încălțat, Amnarul fermecat, Aladin, Ali-Baba, Sinbad, Pinocchio, Ivan Turbincă, Inelul fermecat* ș.a.), dedicat aproape în totalitate copiilor, dar interesul artistic al montărilor n-a avut limită de vârstă. Directorul Teatrului „Puck”, Traian Savinescu, a avut excelenta idee de a extinde aria festivalului, prezentând unele spectacole și într-o serie de localități învecinate.

Numeroasele reprezentații (5–7 pe zi) ne-au fost oferite de gazde, de teatrele venite din București, Galați, Arad, Tg. Mureș, Ploiești, Botoșani sau de peste hotare, din Chișinău, Eger, Pecs. Pauzele existente au fost împlinite de *work-shop*-urile lui Decebal Marin, Ionuț Brancu, Gabriel Apostol, de vernisajul expoziției documentare „Teatrul Sesan” (inițiat de familia păpușarilor bucovineni Sesan, membri fondatori ai UNIMA în perioada interbelică) ori a arhitectului Cristian Rus, cu un proiect pentru un viitor spațiu al Teatrului „Puck”. Într-adevăr, sala și scena colectivului

TEATRUL DE PĂPUȘI „PUCK”

În colaborare cu

CONSILIUL JUDEȚEAN CLUJ • UNIMA ROMÂNIA • CONSILIUL LOCAL CLUJ-NAPOCA
DIRECȚIA PENTRU CULTURĂ, CULTE ȘI PATRIMONIU A JUDEȚULUI CLUJ

Organizatoare

FESTIVAL INTERNAȚIONAL DE ANIMAȚIE

5 - 7 APRILIE 2002

clujean sunt neadecvate, greu de adaptat la o gamă mai largă de solicitări și modalități interpretative.

Pentru prima ediție a festivalului s-a propus ca temă comicul în teatrul de animație. O temă generoasă, sub multiple aspecte, invitând la constatări și concluzii aplicate.

Ce ar fi animația tradițională, bazându-se repetat pe simple păruiele, dacă le-ar lipsi umorul execuției? Echivalentul bastonadelor din comedia populară, bătăile din *Vasilache și Mărioara* căpătau noi semnificații în înfruntarea cu *Dracul*, cu *Moartea*. Dus de valul disputei, naivă, dar aprigă, păpușarul ajunge involuntar în mijlocul publicului (*Pantofan*).

Câteodată, comicul e tulburat de un grotesc sinistru, cum ni-l arată alaiul din *Ivan Turbincă* (Teatrul „Puck“): Moartea cu coasa, dracii roșii, curva, soldatul beat cu o căpățână galbenă la brâu – alai inspirat de fresce mănăstirești și datini populare. Caricatura hădă o înlocuiește acum pe cea simpatică și șugubeață, întâlnită de obicei. Cultura plastică își are rostul ei, cu trimiteri la Chagall în celălalt spectacol *Ivan Turbincă*, regizat de Mona Chirilă (Teatrul „Ariel“, Tg. Mureș), unde comicul și tragicul alunecă alternativ între expresie și semnificație.

În altă tonalitate, în *Păcălă*, de la chipuri și costume, de la travestiuri până la gaguri (memorabil dansul vacuței!), toate se integrau unui comic jovial, de comportament, sau acidulat, de situație. Pe când împotrivirile unui motănel care nu se lasă adormit duceau la o ritmică gestuală de tot hazul, bine justificată psihologic (*Motanul încălțat*).

Eminamente vizual, umorul păpușăresc este adesea poetic: o fâșie de pânză albastră – metaforă scenografică a apei curgătoare – servește tânărului gol să-și acopere rușinea la venirea regelui (*Motanul încălțat*). Oricât de comic ar crește, nasul lui *Pinocchio* apare proiectat poetic pe cerul nopții profunde (ca din Saint-Exupéry!), tăiat de steaua călătoare a Zânei...

Uneori, în teatrul de animație comicul răsare la fiecare pas – de aceea tragicul e o piatră rară, însuși procedeul tehnic poate conține un sâmbure de umor, de pildă, când un singur animator rezolvă economic deplasarea a zece „hoți“ (*Ali-Baba...*).

În aproape toate spectacolele s-a remarcat expresivitatea fondată pe plastica, deseori ingenioasă, a marionetelor și pe virtuozitatea îndelung perfecționată a unor artiști bine cunoscuți. Ne gândim la cele văzute în spectacolele teatrelor „Țândărică“, „Gulliver“, „Ariel“, „Puck“ sau din Arad și Ploiești, la intensitatea emoțională și disponibilitatea imaginativă, aflate într-o varietate de viziuni scenice, aparținând lui Cristian și Cristinei Pepino, Monei Chirilă și Carmencitei Brojboiu, a lui Daniel Stanciu și Danielei Drăgulescu, lui Victor Ioan Frunză și Adrianei Grand...

Să ne amintim doar două momente marine, similare, diferit rezolvate plastic, cu balenă și naufragiu – imagini ample, de maxim dramatism, la obținerea cărora au colaborat foarte multe mâini pricepute (în *Pinocchio* și în *Sinbad*). Dramatismul naufragiului era sporit, parcă, prin contrast, de maniera ludică, infantilă, în care era legănată corabia pe valurile agitate sau era văzută balena cu păpuși mărunte la scara marii scene.

Creatorii se susțin frecvent pe imaginația și dorința de joacă a micilor spectatori. Improvizațiile, propunerile de a închipui altceva decât se vede, spre a fi altceva decât este de obicei au dus, ca și altădată, la plăcerea de a ne copilări cu toții. O umbrelă altfel mișcată ori împodobită a sugerat cu succes un heleșteu, roțile unui tren în mers, un vapor de croazieră, în spectacolul admirabilului regizor Titus Jucov (din păcate, sufocat de o scenă nepotrivită).

Alteori am întâlnit o expresivitate frustă, deliberat „stângace“, cu incongruențe voite, lada cu păpuși fiind aici semnul tipului de spectacol ambulant, de bălci.

Festivalul a adunat reușite scenice de diferite mărimi și semnificații, reprezentative pentru anumite tendințe ale domeniului teatral. Alături de prezența efectiv actoricească a omului care dă viață marionetei, am urmărit rezultatele expresive ale jocului cu obiecte

reale, combinate cu elemente de ficțiune. O văcuță trasă de o funie reală, o păpușă care cerne într-o sită reală sau e „altoită” cu un baston real asigură nu numai o posibilitate de a figura povestea, apelând la hazul incongruenței, dar și de a sensibiliza la un mod specific de reprezentare (într-un spectacol maghiar de factură populară).

Pentru a direcționa și întreține o aume sensibilizare a publicului, nu-i indiferent a lucra la mici sau la mari dimensiuni. Fiecare indică o funcționalitate meditată, o opțiune vizuală, având efecte emoționale distincte. În montarea lui Frunză, *Sinbad*, marionetele cu dimensiunile lor se raportau la scara umană a actorului narator. Ele dădeau sentimentul depărtării în trecut și, totodată, al unei concentrări de viață colectivă. Micile siluete, în costume de epocă, ni se înfățișau ca imortalizate de amintire...

Dacă am căuta „morală” acestui teatru, ea nu diferă de cea a realității unde cei mari îi mișcă pe cei mici. Firește, rolul artistului animator este dependent de povestea adusă pe scenă. Acest rol poate fi asumat ca reprezentare (foarte atentă și dotată tehnic) sau cu participare sentimentală, explicativă, cu atât mai vizibilă cu cât artistul nu se folosește, ca în trecut, doar de mâini și de voce. Deși, nu o dată, vocea intensifică magia spectacolului (*Ivan Turbincă*, Teatrul „Ariel”). În cele mai dese cazuri, animația se află între ilustrare și comentare, cu sentiment, cu atitudine. Manevrarea marionetelor pe o masă întinsă de expunere este, normal, asociată cu relația de expresie dintre acestea și mânuitor (*Aladin*).

Spectacolele festivalului ne-au dat prilejul nu numai să deosebim stiluri și imagini specifice, dar să ne obișnuim cu un mod de a fi în care, tot mai frecvent, marioneta și animatorul-interpret formează o singură ființă expresivă, o simbioză de realitate umană și ficțiune, uneori chiar un fel de centaur insolit, stârnind curiozitatea. O expresivitate mixtă este tot mai căutată. Prin modelarea trupului (mască mobilă, pastişe, ficțiuni anatomice, obiecte atașate) se atinge o transfigurare, de obicei hazoasă, a actorului, în acord cu stilistica montării. Cum era un animator purtând o fantoșă scundă și un butoi, într-o mișcare stilizată caricatural. Sau *Căpcăunul* ce-și declanșa părțile componente, animatorul fiind el însuși integrat în formă animată (*Motanul încălțat*).

Nu numai frumoasa retorică din *Sinbad*, dar însăși transformarea buturugii jucăușe în *Pinocchio* – referință la animarea cu îndemânare și, mai ales, cu dragoste a unei marionete – au fost o pledoarie pentru suflet. Alteori am regăsit, urmărind marionetele care se ridică pentru a pătrunde în poveste (apărute dintr-un coș încâpător, culisele lor din *Aladin*) sau privind îndelung marioneta căzută, abandonată pe buza scenei...

De fiecare dată am resimțit, emoționantă, aceeași pledoarie pentru suflet. Este, probabil, unul dintre principalele merite ale festivalului de animație clujean, născut, cred, într-o zodie favorabilă.

Premiile festivalului

Marele premiu „Puck”: *Pinocchio* (Teatrul „Gulliver”, Galați)

Nominalizări: *Motanul încălțat* (Teatrul „Tândărică”, București), *Ivan Turbincă* (Teatrul „Ariel”, Tg. Mureș)

Premiul „Anima-Puck” pentru tehnica de animație: *Ivan Turbincă* (Teatrul „Ariel”, Tg. Mureș)

Nominalizări: *Pinocchio* (Teatrul „Gulliver”, Galați), *Asmodée sau Diavolul șchiop* (Teatrul „Vasilache”, Botoșani)

Premiul special al juriului „Stil-Puck”: actorul Rudolf Moca pentru mânuire și interpretare *Ivan Turbincă* (Teatrul „Ariel”, Tg. Mureș)

Nominalizări: *Povești date peste cap* (Teatrul „Bobita”, Pecs) pentru valorificarea folclorului; *Sinbad marinarul* (Teatrul de marionete, Arad) pentru plastica spectacolului

Premiul de interpretare „Solo-Puck”: Gabriel Apostol *Motanul încălțat* (Teatrul „Tândărică”, București)

Nominalizări: Rudolf Moca (*Ivan Turbincă*, Teatrul „Ariel”, Tg. Mureș); Dana Bonțindean (*Inelul fermecat*, Teatrul „Puck”, Cluj-Napoca)